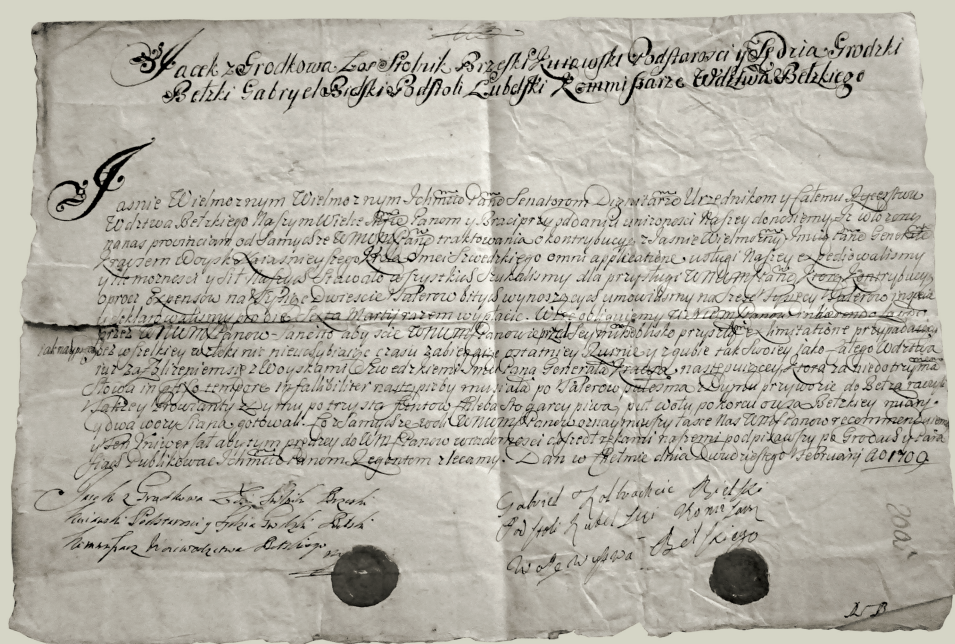

Akta sejmikowe województwa bełskiego. Lata 1696-1772 (1792)

Wydali
Michał Zwierzykowski
Robert Kołodziej

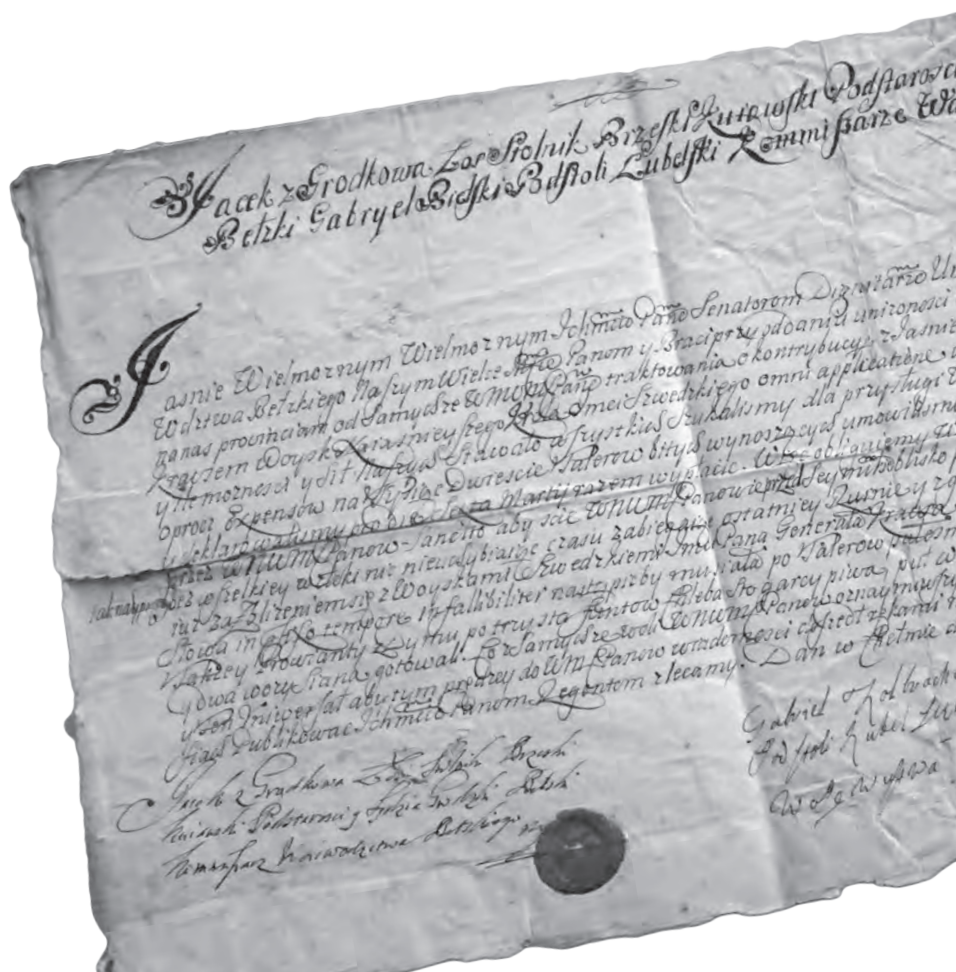
KSIEGARNIA AKADEMICKA

*Akta sejmikowe
województwa
bełskiego.*

Lata 1696-1772 (1792)

STAROPOLSKI PARLAMENTARYZM

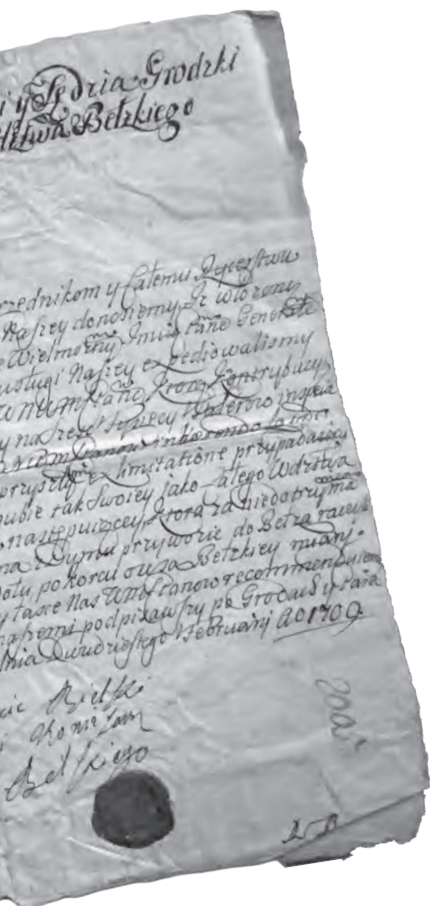
Redaktor serii
Michał Zwierzykowski

Akta sejmikowe województwa bełskiego.

Lata 1696-1772 (1792)

*Wydali
Michał Zwierzykowski
i Robert Kołodziej*

Kraków 2021

Recenzenci:

prof. UMCS dr hab. Wiesław Bondyra

dr Oleksij Winnyczenko

© Michał Zwierzykowski, Robert Kołodziej 2021

Opracowanie publikacji finansowane w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012-2017, numer projektu 11H 11 000280

Druk publikacji finansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2018-2023, numer projektu 31H 17 0445 84

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

Indeksy opracowali: Robert Kołodziej, Michał Zwierzykowski

Na okładce: Uniwersał komisarzy województwa bełskiego w sprawie kontrybucji i prowiantów dla wojska szwedzkiego – Chełm, 20 lutego 1709 r. (CDIAUL, Fond 1, Opis 2, 45, s. 2005 – oryginał).

Redaktor: Klaudia Kruczek

Projekt okładki: Ewa Wąsowska

Korekta tłumaczeń: dr hab. Andrzej Wypustek

Skład: Agnieszka Kluzik

ISBN 978-83-8138-629-6 (druk)

ISBN 978-83-8138-630-2 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788381386302>

KSIEGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel./faks: 12 431-27-43, 12 421 13 87

e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:

<https://akademicka.com.pl>

*Niniejszy tom dedykujemy pamięci
Antoniego Prochaski i Wojciecha Hejnosza,
wybitnych historyków i wydawców źródeł,
którzy jako pierwsi podjęli próbę wydania
akt sejmikowych województwa bełskiego*

Wstęp

W 2020 r. ukazał się pierwszy tom aktu sejmiku bełskiego zatytułowany *Akta sejmikowe województwa bełskiego. Lata 1572-1655*¹. We wstępie do tego tomu wydawcy szczegółowo omówili dzieje akt bełskich oraz pierwsze plany i próby ich opublikowania w serii wydawniczej „Akta Grodzkie i Ziemskie”. Scharakteryzowano tam również dotyczącą tych planów spuściznę Wojciecha Hejnosza, która była dla wydawców pierwszą inspiracją do podjęcia wysiłku edycji materiałów. Wydając kolejny tom zawierający akta sejmikowe województwa bełskiego czujemy się więc zwolnieni z obowiązku powtarzania informacji zawartych we wcześniejszej publikacji. Podkreślić należy jedynie, że podobnie jak w przypadku tomu obejmującego lata 1572-1655, także w niniejszym, udostępnianym czytelnikowi, materiały zgromadzone przez Wojciecha Hejnosza stały się jedynie punktem wyjścia do dalszych prac. Wszystkie poczynione przez niego odpisy zostały zweryfikowane w księgach grodzkich bełskich, poprawiono omyłki i uzupełniono opuszczenia. Przy okazji udało się odnaleźć wiele nowych materiałów, albo to przeoczonych, albo celowo nie uwzględnionych przez Hejnosza (ze względu na odmienny, mocno ograniczony model edycji obowiązujący w serii *Akta Grodzkie i Ziemskie*). Same odpisy, wykonane przez przedwojennego wydawcę, stały się podstawą edycji jedynie w przypadkach, gdy materiały źródłowe zaginęły lub ze względu na zły stan nie są obecnie udostępniane. Wydawcy niniejszego tomu dokonali również kwerend uzupełniających we wszystkich zachowanych i odnalezionych księgach pozostałych grodów województwa bełskiego – w Busku (Centralnij derżawnij istoričnij archiv Ukraïni we Lwowie), Grabowcu i Horodle (Archiwum Państwowe w Lublinie, Nacional’ny Gistaryczny Archiv Belarusi w Mińsku). Pozwoliło to na odnalezienie wielu cennych, a nie uwzględnionych przez Hejnosza materiałów. Wreszcie kwerenda objęła również inne zbiory biblioteczne i archiwalne. Należą do nich zbiory Biblioteki XX. Czartoryskich, Biblioteki PAU i PAN, Biblioteki PAN

¹ *Akta sejmikowe województwa bełskiego. Lata 1572-1655*, wyd. M. Zwierzykowski, R. Kołodziej, Kraków 2020.

w Gdańsku oraz Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie, Archiwum Głównego Akt Dawnych, Biblioteki Narodowej i Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego w Warszawie, Biblioteki Ossolineum we Wrocławiu, Biblioteki PAN w Kórniku, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie. Kwerenda objęła również wiele placówek zagranicznych: Centralnij deržavnij istoričnij archiv Ukraïni w Kijowie, Lviv'ska Nacional'na Naukova Bibliateka Ukrainy we Lwowie, Nacional'na Bibliateka Ukrainy w Kijowie, Nacianał'ny Gistaryczny Archiu Belarusi w Mińsku, Hauptstaatsarchiv w Dreźnie i Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka w Wilnie.

Krótkiego wyjaśnienia wymaga fakt, że jako drugi w kolejności wydany zostanie tom obejmujący akta z lat 1696-1772 (1792). Wydawcy prowadzili początkowo prace nad tomem obejmującym lata 1656-1695. Okazało się jednak, że wiele odpisanych wcześniej materiałów wymaga ponownej konfrontacji z oryginałami, a to wiązało się z kwerendami uzupełniającymi we Lwowie. Niestety, z powodu pandemii COVID okazało się to przez dłuższy czas niemożliwe. Z tego względu podjęto decyzję, aby w pierwszej kolejności wydać niniejszy tom, obejmujący czasy saskie i stanisławowskie, natomiast jako trzeci i ostatni do rąk czytelników trafi wolumin obejmujący drugą połowę XVII w. Jego wydanie zaplanowane jest na 2022 r.

W prezentowanym opracowaniu wydawcy zdecydowali się na kontynuowanie metody rekonstrukcyjnej, przyjętej we wcześniejszych edycjach akt sejmikowych. Polega ona na odtworzeniu wszystkich sejmików oraz innych zjazdów szlachty województwa bełskiego, niezależnie, czy zachowały się jakiegokolwiek materiały powstałe w związku z tym zjazdem, czy wyłącznie informacje pośrednie, świadczące o tym, że sam sejmik się odbył lub – zgodnie z prawem (jak np. sejmiki deputackie, gospodarskie lub limitowane) – odbyć się powinien. Przy edycji pominięto – podobnie jak to miało miejsce w poprzednim tomie – zjazdy elekcyjne na urzędy sądowe województwa bełskiego (a także obwieszczenia je uniwersały wojewodów), ponieważ obejmowały jedynie mieszkańców pojedynczych powiatów i ziem, nie podejmowały także innych postanowień niż wybór czterech kandydatów na wakujący urząd – najczęściej zresztą były one w badanym okresie zrywane². Do odtworzenia chronologii życia sejmikowego prowincji wykorzystano różne źródła pośrednie – uniwersały, korespondencję, doniesienia oraz informacje prasowe. Bardzo interesującym materiałem rękopiśmiennym, pozwalającym na odtworzenie kalendarza sejmikowego, są manifestacje i protestacje szlachty wnoszone w grodach województwa. Metoda rekonstrukcyjna, choć wymagająca od wydawców znacznie więcej pracy, dużo lepiej oddaje intensywność życia sejmikowego i samorządowego obywateli dawnej Rzeczypospolitej.

² Warto przy tym zauważyć, że województwo posiadało jednego podkomorzego, ale tylko do 1764 r., kiedy utworzono urząd podkomorzego buskiego, zob. *Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV-XVIII wieku. Spisy*, opr. H. Gmiterek, R. Szczygieł, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1992, s. 88; Zjazdy elekcyjne były obiektem zainteresowania naukowego W. Bondyry, który dla okresu, który obejmuje niniejszy tom, ustalił dziewięć tego typu zgromadzeń: elekcja podkomorzego bełskiego z 18 marca 1712 r., 15 stycznia 1745 r., i 23 września 1758 r.; elekcja sędziego ziemskiego bełskiego z 19 marca 1712 r. i 6 listopada 1713 r., podsędka ziemskiego bełskiego z 18 sierpnia 1730 r., 27 sierpnia 1761 r. oraz pisarza ziemskiego bełskiego z 19 sierpnia 1730 r. i 28 sierpnia 1761 r.; zob. W. Bondyra, *Chronologia sejmików bełskich w dobie saskiej*, *Res Historica*, 7 (1999), s. 117, 125, 134, 143, 146.

Data początkową wydawnictwa jest bezkrólewie po śmierci Jana III Sobieskiego. W pierwotnej wersji datą graniczną miał być 1772 r., gdy zdecydowana większość województwa została wcielona do Austrii w wyniku pierwszego rozbioru i w związku z tym sejmik bełski przestał funkcjonować. Ostatecznie zdecydowano, aby w wydawnictwie uwzględnić również akta sejmiku bełskiego, który został reaktywowany w 1792 r. na pozostałym w granicach Rzeczypospolitej małym fragmencie dawnego województwa bełskiego. Szczegółowe uzasadnienie tej decyzji znajdzie Czytelnik w krótkim wstępie, poprzedzającym zamieszczone na końcu tomu materiały związane z nowo utworzonym sejmikiem. Jako że akta z 1792 r. zostały wytworzone w związku z działalnością zupełnie nowego tworu samorządowego, materiały te otrzymały nową, odrębną numerację.

Ostatecznie, w niniejszym tomie uwzględniono 308 sejmików i zjazdów szlacheckich, z których 306 pochodzi z lat 1696-1772, natomiast dwa odbyły się już po utworzeniu nowego sejmiku, w 1792 r. Wśród nich przeważają odbywające się w miarę regularnie sejmiki deputackie, których w omawianym czasie odbyło się 70 (jeden z nich zakwalifikowany został jednocześnie jako deputacki i gospodarski). Dodatkowo dwa kolejne z 1792 r. to zjazdy dla elekcji deputata, sędziów granicznych i ziemiańskich (w ówczesnym systemie prawnym zjazdy te były już uznawane za pełnoprawne sejmiki, nie elekcje). W analizowanym okresie szlachta na sejmikach oraz zjazdach gospodarskich spotkała się 65 razy. Sejmiki przedsejmowe w tym czasie odbyły się 47 razy. W tej liczbie są również zjazdy przed konwokacją oraz przed i w trakcie wyprawy na wolną elekcję, natomiast jeden z sejmików odbył się przed Walną Radą Warszawską w 1710 r. Wśród wszystkich sejmików przedsejmowych cztery to sejmiki powtórne. W omawianym okresie coraz rzadziej odbywały się zjazdy relacyjne. Przyczyną było oczywiście zrywanie sejmów, po których sejmiki relacyjne nie były już w tym okresie zwoływane. W prezentowanym zbiorze takich sejmików znalazło się 16, ale warto zauważyć, że za panowania Augusta III relacja poselska odbyła się tylko jeden raz, po jedynym szczęśliwie zakończonym sejmie pacyfikacyjnym w 1736 r. Wśród sejmików relacyjnych znajduje się również zgromadzenie po Walnej Radzie Warszawskiej w 1710 r. W przeciwieństwie do drugiej połowy XVII w., w analizowanym okresie bardzo rzadko zwoływano powtórne sejmiki relacyjne, taki zjazd odbył się tylko raz. Natomiast dość częste w XVIII w. były zwoływane zarówno przez króla, jak i przez lokalne elity sejmiki ekstraordynaryjne (w tym również liczne zjazdy konfederackie organizowane oddolnie), które w województwie bełskim zebrały się 31 razy. Cechą charakterystyczną życia sejmikowego w czasach Augusta II była limita sejmikowa, ostatecznie zabroniona w 1717 r.³ Stąd też aż 77 zgromadzeń w prezentowanej publikacji to sejmiki z limity, z czego zaledwie dwa odbyły się w czasach Augusta III. W tym czasie dochodziło często do zwoływania zjazdów gospodarskich na podstawie decyzji poprzedniego sejmiku, jednak w takim wypadku klasyfikowane one były jako sejmiki gospodarskie, a nie jako sejmiki z limity (była to próba obejścia zakazu limity z 1717 r., dlatego używano dla nich określenia „zjazdy” lub „kongresy” gospodarskie).

W poniższej edycji na temat wszystkich 308 zjazdów szlacheckich odnaleziono 523 teksty i informacje, z czego dziewięć dotyczy sejmiku reaktywowanego w 1792 r. Dla porównania: w rękopisie sporządzonym przez Wojciecha Hejnosza uwzględniono 293 teksty, zatem aż

³ Konstytucja sejmu 1717 r. „Sejmiki Relacyjne” (*Vol. leg.*, t. 6, s. 148-149).

223 (a więc ponad 43%) prezentowanych w niniejszym tomie to materiały zupełnie nowe, nie uwzględnione w planowanej przed wojną edycji.

Odnosnie do 43 zgromadzeń sejmikowych i zjazdów (14% wszystkich zawartych w wydawnictwie) nie udało się zebrać żadnych dokumentów, czego przyczyną było po prostu zerwanie sejmiku, dość częste w omawianym czasie. Wiele z nich to zjazdy deputackie, po których czasem nie zachowały się żadne ślady, prócz atestacji wydawanych dla deputatów, a te rzadko trafiały do miejscowych grodów. Dla 140 sejmików odnaleziono jeden dokument, dla 64 – dwa dokumenty, dla 29 – trzy dokumenty, dla 13 cztery dokumenty, dla 10 – pięć, dla 3 – sześć, dla kolejnych 3 – siedem, dla 2 – osiem, a dla jednego zjazdu – aż jedenaście aktów.

Wśród zebranych materiałów znajduje się 98 uniwersałów, zarówno króla, jak też innych osób (prymasów, wojewodów, kasztelanów, podkomorzonych, marszałków konfederackich). Z dokumentacji wytworzonej w trakcie samych sejmików najliczniejsze są lauda, a w kilku przypadkach ich fragmenty, których w edycji znalazło się 208 egzemplarzy. Znacznie rzadsze są instrukcje dawane posłom na sejmy, do króla, prymasa, hetmanów czy do dowódców obcych wojsk stacjonujących w województwie bełskim. W prezentowanym zbiorze znalazło się 46 materiałów tego typu⁴, choć w kilku przypadkach są to jedynie punkty do instrukcji. W niniejszym tomie opublikowano także 23 protestacje oraz 51 manifestacji związanych z funkcjonowaniem sejmiku. Odnaleziono też 10 listów bądź to skierowanych do sejmiku, bądź wysyłanych przez sejmikującą szlachtę do różnych adresatów. Pozostałe 47 tekstów to różnorakie materiały, zarówno powstałe podczas obrad sejmiku, jak i kierowane do niego (np. pisma związane ze skarbowością sejmikową, popisy, konfederacje, odpowiedzi na instrukcje sejmikowe, umowy z dowódcami wojsk cudzoziemskich, a także informacje na temat dwóch instrukcji królewskich skierowanych do województwa bełskiego, których tekst ogłoszony będzie niebawem w innym miejscu). W tomie zamieszczono również 40 informacji na temat sejmiku, pochodzących zarówno z korespondencji, awiz, doniesień prasowych, jak i z ksiąg grodzkich zachowanych pod postacią notek aktykacyjnych informujących o aktywności sejmiku. Bardzo wiele prezentowanych materiałów wytworzonych przez sejmik to oryginały. Część z nich pochodzi z „Liber laudorum”, jednej z ksiąg grodzkich bełskich przechowywanych we Lwowie. Księga ta powstała w 1766 r., gdy obradujący w dniu 3 lutego sejmik gospodarczy zlecił Janowi Teodorowi Chodakowskiemu, subdelegatowi i suszeptantowi grodzkiemu bełskiemu zebrać wszystkie lauda i taryfy od 1730 r. i zszyć je w jedną księgę, za którą to pracę urzędnik otrzymał 500 zł. Dzięki temu z lat 1739-1766 zachowało się w jednym poszycie bardzo wiele oryginalnych dokumentów sejmikowych. Udało się również zebrać wiele oryginalnych uniwersałów, część z nich to dokumenty drukowane.

Nie wszystkie odnalezione teksty zostały opublikowane w całości. Dotyczy to przede wszystkim uniwersałów skierowanych do szlachty bełskiej. W przypadku, gdy zostały opublikowane we wcześniejszych edycjach (przede wszystkim w aktach sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie), wydawcy poprzestali na informacji o miejscu jego

⁴ Już po złamaniu tomu i opracowaniu indeksów, dzięki wskazówkom dr. Oleksija Winnyczenki udało się uwzględnić instrukcję daną posłom do Augusta II z sejmiku bełskiego z limity na pospolitym ruszeniu pod Dąbrowicą w dniu 18 sierpnia 1702 r. (pochodzi z Litewskiej Naukowej Biblioteki im. M. Mażydy). W stosownym miejscu zamieszczono nagłówek z odsyłaczem, a właściwy tekst opublikowano w Aneksie nr 1 na końcu tomu.

przechowywania oraz na odnośniku odsyłającym do wydawnictwa, w którym został opublikowany. Ze względu na oszczędność miejsca, nie informowano w osobnych nagłówkach o legacjach królewskich na sejmiki przedsejmowe – materiały te bowiem w całości albo są, albo niebawem będą ogłoszone drukiem w kolejnych tomach akt sejmiku średzkiego. Również ze względu na oszczędność miejsca w spisie treści nie uwzględniono informacji pośrednich, o tekstach, których w niniejszym tomie nie opublikowano, na przykład o zachowanych w księgach nagłówkach laudów lub uniwersałów, których tekstów z jakiegoś powodu do ksiąg nie przepisano.

Strona edytorska i wydawnicza nie różni się od opublikowanego niedawno tomu akt sejmikowych województwa bełskiego z lat 1572-1655. W dużej mierze oparta jest ona na *Instrukcji wydawniczej* opracowanej przez zespół pod kierunkiem K. Lepszego⁵. Ponieważ wydawcy uznali, iż publikują tekst historyczny, nie literacki, dokonali sporych ingerencji, aby ułatwić dzisiejszemu czytelnikowi jego zrozumienie. Znaki diakrytyczne uzupełniono. Pozostawiono zapisy oboczne „a” pochylonego w słowach „koźdy” i „kaźdy”. Zachowano też oboczności „a/e” w np. w słowach „jachać” i „jechać”. Mimo niekonsekwencji w zapisie końcówek „-em” i „-ym” w narzędniku i miejscowniku („spólnemi – spólnymi”, „wolnemi – wolnymi”), pozostawiono niejednolity zapis, zgodny z zapisem w źródle. Słowa pochodzące z łaciny zmodernizowano zgodnie z zaleceniami *Instrukcji wydawniczej*. Podobnie postąpiono z interpunkcją, wstawiając przecinki i dzieląc zdania, niekiedy zajmujące kilkanaście linii tekstu, na krótsze. Pisownia nazwisk została zmieniona jedynie częściowo. Jeśli jedno nazwisko było zapisywane na kilka różnych sposobów, pisownię ujednolicono do wersji, jaka występuje w literaturze przedmiotu, ewentualnie pozostawiając oboczności, jeśli takie w literaturze istnieją. Zastosowano liczne skróty tytułów jak, J.K.M. („jego królewska mość”), jm. („jego mość”), ichm. („ich moście”). W skrócie terminu „pan nasz miłościwy” zastosowano wprawdzie małe litery (p.n.m.), jednak przy osobnej pisowni słowa „Pan”, w rozumieniu król, pozostawiono dużą literę, która wielokrotnie ułatwia zrozumienie tekstu. Wszystkie używane skróty zamieszczono w osobnym wykazie. Wszelkie wstawki i dodatki wydawców umieszczono w nawiasach kwadratowych. W ten sposób oznaczono zarówno brakujące imiona, jak i hipotetyczne odczyty zniszczonych fragmentów tekstu. Przy manifestacjach lub popisach wydawcy zdecydowali, aby dla wygody korzystającego, w nawiasach kwadratowych ponumerować kolejne, podpisujące się osoby. Wreszcie w takich samych nawiasach znajdują się również numery stron lub kart podstawy edycji.

Wydawnictwo zostało zaopatrzone w niezbędny aparat edytorski. W przypisach rzeczowych objaśniono osoby występujące w tekście, a wymienione jedynie z tytułu (dotyczy to również członków domu panującego, obcych monarchów i ich urzędników, dyplomatów, dowódców wojsk i innych postaci historycznych). Objaśnienia objęły również większość występujących w tekście miejscowości, z podaniem ich obecnej nazwy i orientacyjnego położenia. W przypadku miejscowości znajdujących się obecnie na Ukrainie w przypisie podana została

⁵ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1955.

oryginalna nazwa w pisowni ukraińskiej bez transkrypcji czy transliteracji⁶. Opracowanie Wiesława Bondyry okazało się bardzo przydatne do identyfikacji licznych miejscowości⁷. Dla wygody korzystających z edycji, w przypisach podano nazwy konstytucji sejmowych wymienianych w tekstach, wraz z odpowiednim odnośnikiem do *Volumina constitutionum*⁸ lub *Volumina legum*⁹. Rozwiązano również zapis używanych czasem w tekście dat z kalendarza kościelnego. Wreszcie objaśniano niektóre wydarzenia historyczne, jeśli ułatwiałoby to zrozumienie tekstu. W przypisach tekstowych odnotowano ważniejsze odmianki tekstowe i ewentualne problemy związane z odczytem lub uszkodzeniem tekstu.

Zgromadzony materiał podzielono chronologicznie. Każdy sejmik otrzymał odrębne oznaczenie cyfrowe, a w obrębie każdego sejmiku osobno ponumerowano wszystkie dokumenty i inne materiały związane z konkretnym sejmikiem (głównie uniwersały, lauda, instrukcje, informacje na temat obrad). Każdy z tekstów zaopatrzony został w krótką informację na temat podstawy rękopiśmiennej, w kilku przypadkach także miejsca, w którym ukazał się drukiem. Sejmiki, które powinny odbyć się zgodnie z prawem, a o których wydawcy nie posiadali żadnych informacji, również zostały wpisane do niniejszej edycji i opatrzone notatką, że na ich temat nie odnaleziono żadnych materiałów.

Wydawcy poczuwają się do miłego obowiązku, aby złożyć podziękowania wszystkim osobom, które miały udział w powstaniu kolejnego tomu akt sejmiku bełskiego. Należy wśród nich wymienić Profesora Andrzeja Kamińskiego, który był jednym z inicjatorów przedsięwzięcia i uczestników projektu mającego za zadanie zebranie akt sejmiku województwa poznańskiego i kaliskiego oraz akt sejmiku bełskiego (będzie również współwydawcą tomu akt sejmiku bełskiego za lata 1656-1695). Ogromne wyrazy wdzięczności wydawcy kierują w stronę pracowników Centralnego Historycznego Archiwum Ukrainy we Lwowie. Dyrekcji dziękujemy za zgodę na korzystanie z oryginalnych ksiąg przechowywanych w zasobach

⁶ Niestety, ze względu na przeprowadzoną niedawno reformę administracyjną na Ukrainie wydawcom nie udało się dotrzeć do wszystkich aktualnych nazw miejscowości oraz ich właściwej przynależności terytorialnej; za informację na ten temat i uzupełnienia w tym zakresie wydawcy dziękują dr. Oleksijowi Winnyczenecze.

⁷ W. Bondyra, *Własność ziemska w województwie bełskim w czasach saskich*, Lublin 2015.

⁸ *Volumina constitutionum*, t. 1: 1493-1549, vol. 1: 1493-1526, do druku przyg. S. Grodziski, I. Dwornicka, W. Uruszczak, Warszawa 1996; vol. 2: 1527-1549, do druku przyg. W. Uruszczak, S. Grodziski, I. Dwornicka, Warszawa 2000; t. 2: 1550-1609, vol. 1: 1550-1585, do druku przyg. W. Uruszczak, S. Grodziski, I. Dwornicka, Warszawa 2005; t. 2: 1550-1609, vol. 2: 1587-1609, do druku przyg. W. Uruszczak, Warszawa 2008; t. 3: 1611-1640, vol. 1: 1611-1626, do druku przyg. S. Grodziski, A. Karabowicz, M. Kwiecień, Warszawa 2010; vol. 2: 1627-1640, do druku przyg. S. Grodziski, M. Kwiecień, A. Karabowicz, Warszawa 2013; t. 4: 1641-1668, vol. 1: 1641-1658, do druku przyg. S. Grodziski, M. Kwiecień, K. Fokt, Warszawa 2015; t. 4: 1641-1668, vol. 2: 1659-1668, do druku przyg. S. Grodziski, M. Kwiecień, K. Fokt, Warszawa 2017.

⁹ *Volumina legum*, wyd. J. Ohryzko, t. 5, 6, Petersburg 1860.

Archiwum. Za nieocenioną pomoc w korzystaniu z zasobów Archiwum składamy podziękowania pracownikom czytelnicy oraz magazynów: Paniom Oksanie Meł'nyk i Irinie Wengryn oraz Doktorowi Wołodymyrowi Dolinowskiemu. Dziękujemy również Dyrektorowi Archiwum Państwowego w Lublinie, Doktorowi Piotrowi Dymelowi za pomoc podczas kwerend w tamtejszych zbiorach. Profesorowi Andrzejowi Wypustkowi należą się wielkie słowa podziękowania za wielotygodniową, żmudną pracę przy korekcie tekstów łacińskojęzycznych. Z kolei Profesorowi Witoldowi Filipczakowi, Doktorowi Jerzemu Ternesowi oraz Doktorowi Grzegorzowi Głabiszowi wydawcy zawdzięczają informacje dotyczące reaktywacji sejmiku w końcu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. Dzięki nim pojawiła się możliwość dotarcia i opublikowania materiałów związanych z działalnością sejmiku w 1792 r. Wreszcie ogromne podziękowania składamy Recenzentom. Dzięki Profesorowi Wiesławowi Bondyrze udało się wyeliminować wiele mankamentów tekstu, zidentyfikować wiele osób oraz miejscowości występujących na kartach wydawanych źródeł. Doktorowi Oleksijowi Vinnyczenko wydawcy dziękują za cenne uwagi i wskazówki, które miały istotny wpływ na ostateczny kształt zarówno wstępu, samej publikacji, jak i jej aparatu naukowego. Niezwykle pomocne były uwagi Recenzenta dotyczące miejscowości znajdujących się na terenie Ukrainy, czy pomoc w rozszyfrowaniu niektórych osób oraz ich tytułatury. Skrupulatna lektura opasłego maszynopisu oraz cenne uwagi ze strony obu Recenzentów pozwoliły nie tylko uzupełnić tom, ale również wyeliminować wiele potknięć.

Wydawcy

Wrocław – Poznań, 25 października 2021 r.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-629-6

